

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Ткачук В. В.

*магістр кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»
факультету права, економіки та кібербезпеки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Законне й обґрунтоване прийняття рішення про закінчення досудового розслідування забезпечує реалізацію таких завдань кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу.

Досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Називаючи розслідування «досудовим», законодавець тим самим вказує на його співвідношення з основною частиною судового розгляду – судовим слідством. Досудове розслідування передують провадженню в суді і покликане забезпечити його успішне проведення, однак його не можна розглядати тільки як стадію, провадження якої здійснюється до суду і для суду. Ця стадія має особливості, що свідчать про її самостійний характер, зокрема, вона: має свої самостійні завдання, які впливають із загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК) [1]; чітко окреслені межі в системі кримінального процесу – з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до винесення рішення, яким завершується провадження розслідування (в ряді випадків кримінальне провадження отримує й своє вирішення по суті, коли провадження в ньому закривається при наявності до того законних підстав); свій зміст

та свою процесуальну форму; характеризується колом суб'єктів, які беруть в ній участь; тощо.

Загальні положення досудового розслідування – це встановлені законом правила, що відображають найбільш характерні риси та особливості досудового розслідування, визначають найбільш суттєві вимоги, які пред'являються до порядку провадження процесуальних дій і прийняття рішень. В них містяться правові вимоги, які забезпечують виконання в цій стадії принципів і завдань кримінального процесу. Досудове розслідування є основною формою досудової підготовки матеріалів кримінального провадження, яке здійснюється у формі дізнання та досудового слідства.

Дізнання – це одна з форм досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законодавством діяльність слідчого, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, що полягає в провадженні досудового розслідування кримінальних проступків, з метою досягнення завдань кримінального судочинства. Під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою. Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені КПК, окрім негласних слідчих (розшукових) дій. Слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один з зазначених процесуальних документів: 1) проект рішення про закриття кримінального провадження; 2) проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру; 4) клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених КПК.

Слідчий, прокурор зобов'язаний роз'яснити підозрюваному, потерпілому зміст встановлених досудовим розслідуванням обставин, а також те, що у разі надання згоди на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку вони будуть позбавлені права оскаржувати вирок в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини.

Досудове слідство є основною формою досудового розслідування, яка забезпечує максимальні гарантії встановлення істини та забезпечення

прав учасників процесу. Воно провадиться у всіх кримінальних провадженнях, за винятком проваджень щодо кримінальних проступків. Таким чином, законодавець віддає перевагу в розслідуванні органам досудового слідства – слідчим, розслідування для яких – це основна форма діяльності. Досудове слідство провадиться, слідчими органів Національної поліції, слідчими органів безпеки, органами що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, слідчими державного бюро розслідувань, детективами Національного антикорупційного бюро.

Прокурор, який здійснює нагляд за досудовими розслідуваннями, які проводяться детективами Національного антикорупційного бюро України, своєю постановою може віднести кримінальне провадження у злочинах, передбачених абзацом першим цієї частини, до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України, якщо відповідним злочином було заподіяно або могло бути заподіяно тяжкі наслідки охоронюваним законом свободам та інтересам фізичної або юридичної особи, а також державним чи суспільним інтересам. Під тяжкими наслідками слід розуміти заподіяння шкоди життєво важливим інтересам суспільства та держави, зокрема державному суверенітету, територіальній цілісності України, реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків трьох і більше осіб.

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства. Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, яке здійснюється негайно після завершення огляду. У випадку виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично

фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

Слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок розслідування, підставу початку розслідування та інші відомості, передбачені частиною п'ятою цієї статті. У випадку, якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Визнати досудове розслідування закінченим – означає визнати, що більше немає необхідності провадження будь-яких слідчих (розшукових) дій або інших процесуальних дій, спрямованих на збирання, перевірку та дослідження доказів: всі необхідні для прийняття підсумкового рішення докази зібрані, перевірені, досліджені та належним чином оцінені. Слідчий, прокурор оцінюючи зібрані в кримінальному провадженні докази, мають визначити, яке саме підсумкове рішення належить прийняти.

Отже, закінчення досудового розслідування – це заключний етап діяльності на стадії досудового розслідування, на якому приймається підсумкове для цієї стадії рішення. Досудове розслідування являє собою процесуальну діяльність уповноважених осіб, зокрема, щодо швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Література:

1. Кримінально-процесуальний кодекс: Закон України від 13квітня 2012 року. № 4651-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

ПІДЗАКОННІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

Цирульник В. О.

*студент II курсу спеціальності 081 «Право»
факультету права, економіки та кібербезпеки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин багато в чому залежить від системи джерел права та її складових елементів.